

9.

Jegyzőkönyv

Az Országos Magyar Párt Intézőbizottságának Kolozsvárt, 1924. május hó 24-én délelőtt megkezdett, délután és este megtartott rendkívüli gyűléséről.

Jelen vannak: Ugron István elnök, dr. Grandpierre Emil ügyvezető alelnök, dr. Bernády György, dr. Paál Árpád, dr. Kecskeméthy István, Fülöpp Béla, dr. Jakabffy Elemér, Sándor József alelnökök; dr. Török Andor, dr. Gyárfás Elemér, dr. Berkes Salamon, dr. Szele Béla, dr. Szoboszló László, Zima Tibor, dr. Zágony István, dr. Inczedy-Joksmann Ödön, dr. Sebessy János, dr. Issekutz Viktor, dr. Pál Gábor, dr. gr. Bethlen György, gr. Vass Béla, gr. Teleky Arctur, dr. Nagy Jenő, dr. Hajdú István, dr. Gabányi Imre, Sz. Szakáts Péter, dr. Asztalos Kálmán, dr. Nagy János, dr. Várady Aurél, Ferencz József, Nagy Károly int. biz. tagok, dr. Naláczy István, Miklós Viktor titkárok, Szathmáry Ákos pénztáros, Fekete Nagy Béla irodaigazgató, Gombos Benő és Hubay Károly ellenőrök.³⁶

1. Elnök üdvözlővén a megjelent intézőbizottsági tagokat, jelenti, hogy a gyűlés megtartására vonatkozó iratokat még nem kézbesítették ugyan, de kiadása folyamatban van. Ennek reményében megnyitja a gyűlést. A tárgyalás bizalmas jellegű, és a közönség tájékoztatására az elnökség kommunikét fog kiadni. Felkéri a titkárt a múlt gyűlés jegyzőkönyvének felolvasására.

2. Titkár felolvassa a múlt gyűlés jegyzőkönyvét, amelyet Sándor József, dr. Zágony István és dr. Paál Árpád hozzászólása után

következő helyesbítésekkel hitelesítenek. Sándor József nem a pártot érintő dolgokban tárgyalt akkor, amikor Tătărescu kisebbségi miniszter úr az általa közölteket mondotta a Magyar Pártról. – A külföldről jövő pénzforrásokat Tătărescu miniszter nem a pártra vonatkoztatta, hanem némely vezető tagjára. A Tătărescu ápr. 13. nyilatkozatára hozott határozat nem mindjárt a nyilatkozatnak napirendre tűzése után fogadtatott el, hanem csak a délután folyamán, az iskolakérdésben hozott határozat után.

3. Elnök javasolja, hogy az ügy fontosságára való tekintetből, a tárgysorozat 6 pontja, Tătărescu kisebbségi miniszter újabb nyilatkozata³⁷ és Jakabffy Elemérnek a miniszterrel folytatott tárgyalásai vétessenek tárgyalása alá.

Intézőbizottság a javaslatot elfogadja.

4. Jakabffy Elemér megkezdi a tárgyalásokról szóló jelentésének felolvasását,³⁸ de a prefectura kiküldöttei írásbeli engedély hiányában feloszlatják a gyűlést. Elnök a gyűlés folytatását du. 3 órára tűzte ki.

5. Elnök megnyitja a gyűlést. Jelenti, hogy az engedélyt megkapták, és a hatóság képviselőjében megjelent Gritta Ovidius rendőrprefektus. Felkéri Jakabffy Elemért de. félbeszakított jelentésének folytatására.

6. Jakabffy Elemér kijelenti, hogy nem hajlandó a rendőrhatalóság előtt politikai természetű olyan nyilatkozatokat tenni, amelyeket csakis a párt Intézőbizottságá-

val közölhet. Jelen helyzetben azt nem tehetvén meg, misszióját befejezettnek tekintvén, s erről a minisztert értesíti.

Zima Tibor a magyar parlamenti csoport jelenlevő tagjai nevében javasolja, hogy a hatósági közeg jelenlétében a tárgysorozat többi pontjait se tárgyalja a bizottság.

Gritta Ovidius rendőrprefektus szólalván fel, kijelenti, hogy a jelenléte a gyűlésnek írásbeli engedély nélkül való megkezdése miatt lett szükségessé, de reméli, hogy a katonai hatóság eltekint attól, ha megtudja, hogy milyen fontos politikai ügyeket tárgyal a bizottság.

A dolog tisztázásáig elnök a gyűlést felfüggeszti.

7. Félóra múlva elnök ismét megnyitja a gyűlést és jelenti, hogy a katonai hatóság eltekint a hatósági közeg jelenlététől.

8. Vass Béla gr. javasolja, hogy mivel az előbbi incidens miatt támadt ideges feszültség erősen befolyásolhatná a tárgyalás nyugodt menetét, a gyűlés csak $1/2$ órákor folytatódjék.

Többek hozzászólása után a bizottság a gyűlés folytatása, és a megállapított tárgysorozat sorrendje mellett dönt.

9. Jakabffy Elemér dr., miután nyilvánvalóvá lett, hogy a rendőrprefektus jelenlétében tett ama kijelentése, hogy mandátumáról lemond a rendőrprefektus távozása miatt, tárgytalanná lett, a következő jelentésben számol be politikai lépéseiről.

Sándor Józsefet az előterjesztés nem nyugtatja meg, mert Tătărescu pozitív ígéretnek nélkül követeli a vezérférfiak feláldozását. Az áldozat lehetséges volna, ha vele nagy eredményeket lehetne elérni, mert mindenképp előtt a magyarság érdeke az első. Míg a tárgyaló bizottság biztosítékot nem hoz, hogy a magyarság fejlődését évtizedekre megakasztó törvényjavaslatok levétnének a napirendről, a hozzászólást és meghallgatást biztosítják, nem lehet szó áldozatokról. Javasolja, hogy ha a párt felveszi a tárgyalások fonalát, az Intézőbizottság és nem az országos közgyűlés küldje ki a tárgyaló bizottságot.

Jakabffy Elemér dr. válaszában hangsúlyozza, hogy nincs szó a pártvezetőség eltávolításáról, csak ha a bizottság konkrétumokat hoz, lehet tárgyalni a pártvezetőség mikénti összeállításáról.

Gabányi Imre dr. a kisebbségi pártéletben szükséges pártfegyelem fontosságát hangsúlyozza. Jakabffy Elemér tárgyalásaival a pártfegyelmet megsértette, kéri, adjon részletes felvilágosítást a tárgyalása egész menetéről, hogy a bizottság ezek alapján hozhassa meg határozatát.

Jakabffy Elemérnek a részletekre kiterjedő felvilágosítása után

Zima Tibor, miután bejelenti az Intézőbizottságnak a Liberális Párt elnöke részéről nála tárgyalás iránt tett lépéseit, s a vezetőséghez való utasítását, annak az aggodalmának ad kifejezést, hogy a tárgyalás tenorja veszélyeztetheti a célzott egységet. Intézmények sorsáról van szó, és ha ezeket meg lehet menteni, nem kell nézni a formát, ahogyan a tárgyalások történtek.

Hajdú István dr. beszédében rámutat arra, hogy a tárgyalás alatt álló ügy nem politikai presztízs, hanem politikai morál kérdése, s e morál problémát úgy kell megoldani, hogy a párt morális tőkéje sértetlenül kerüljön ki. Helytelen Jakabffy eljárása, amidőn közte, mint alelnök, és a miniszter között folyó és a magyar kisebbségi politikai életbe mélyen belenyúló és a politikai moralitást mélyen sértő megbeszéléseket magánbeszélgetéseknek nyilvánítja. Helytelen az eljárása, amikor a miniszterrel folytatott tárgyalásai után a sajtó útján intézett nyílt levelet az elnökséghez,³⁹ és ezen, a politikai óvatosságot és pártfegyelmet nélkülöző eljárás által a felszínre vetett kényes és a politikai morált mélyen érintő kérdésekről a pártnak van legutoljára alkalma bírálatot mondani.

A kisebbségi párt életében uralkodó politikai morál nem engedheti meg, hogy a vezéreket a kormány tetszésétől tegyék függővé, s ugyanez a morál kívánja meg, hogy a párt a Néppárthoz kötött politikai becsületén se ejtessék csorba, ha a párt felveszi a kormánnyal való tárgyalások fonalát, amelyek szerinte eredményre vezetni úgysem fognak. Indítványozza 1. mondja ki az Intézőbizottság, hogy helyteleníti Jakabffy Elemér eljárását, 2. a bizottságot a Néppárttal folytatott tárgyalásokban nem érdekelt tagokból küldi ki, 3. a brassói nagygyűlést megtartja.

Paál Árpád dr. a párt szabadság fontosságát hangsúlyozza, amely megkívánja, hogy a külön vélemények megőrzés helyett tárgyalás alá vésessenek. Mindenben azonosítja magát Jakabffyval. A tárgyalás megkezdését javasolja, mert ha nem is hoz konkrét eredményeket felengedi az atmoszférát, s a szabad politikai mozgásban állandó érintkezésben lehet a párt a magyarsággal. A párt nem a vezetőségért van, hanem a magyarságért, éppen ezért a célravezető eszközökben a román közléthez kell alkalmazkodnia, és mindig a megfelelő formációt megalkotítani.

Dr. Grandpierre Emil ügyvezető alelnök szükségesnek látja, hogy a tényállás teljes tisztázása céljából egy pár felvilágosítást adjon. Érdekeltségénél fogva az ügy érdeméhez nem szól, de vállalja a ráeső felelősséget. Jelenti, hogy az elnökségnek volt tudomása a tárgyalásról, a levél közzétételét illetőleg azon az állásponton volt, hogy az Intézőbizottság üléséig várni kell vele, és az volt a megállapodás Jakabffy Elemérrel is. Mikor a tárgyalások befejezte után Jakabffy a lapokban közzétett nyilatkozat diktálásához fogott, őt erre a megállapodásra figyelmeztette. Jakabffy erre kijelentette, hogy kénytelen a nyilatkozatot kiadni, mert Tatarescu azt már átadta közlés végett az Infratirea⁴⁰-nak. Ügyvezető alelnök akkor nem tett ellenvételet a nyilatkozat közzététele ellen, s ezáltal hozzájárult a közzétételéhez.

Gyárfás Elemér dr. a kérdésnek elvi, személyi és gyakorlati oldalát fejtegetvén, odakonkludál, hogy a Jakabffy Elemér levele publikálásával teremtett helyzetben személyi áldozatról szó sem lehet, a brassói nagygyűlést meg kell tartani, és ott újra megválasztani a vezetőséget és kiküldeni a bizottságot.

Róth Hugó dr. sajnálattal látja, hogy a lapok legnagyobb része nem vette védelmébe a megtámadott pártot. Sajnálattal konstatálja, hogy a Magyar Pártnak nincs hivatalos sajtóorgánuma, mely a párt álláspontját szögezné le, s a tényeknek

megfelelően informálná a közönséget. Különösképpen a Keleti Újság magatartását hibáztatja. Szerkesztői a bizottság tagjai,⁴¹ s bár itt nem emeltek kifogást a párt működése ellen, lapjukba mégis helyet adnak a tényeknek meg nem felelő vádaknak. A regátbeli román lapok épp a magyar lapok cikkeire mutatnak rá, mikor a pártot az arisztokrata és oligarcha osztály képviselőjének nevezik. Szükségesnek tartja, hogy intéző bizottság e kérdésben állást foglaljon, s e célból a következő határozati javaslatot terjeszti elő.⁴²

Zágoni István dr. felszólalása első részében visszautasítja a Róth Hugó határozati javaslatában a magyar nyelvű kisebbségi sajtó és a bizottságban helyett foglalt két lapszerkesztő ellen foglalt támadást. Szóló megütközéssel látja, hogy amikor Jakabffy Elemér elhozza koncepcióját, elhozza a kormánnyal való tárgyalás lehetőségét, olyan indítvány hangzik el, melyet a kormány provokációnak tekinthet. Ha a kormány, ha még oly reakció is, tárgyalni akar, ezt bizonyára a kisebbségi kérdés javára megváltozott világpolitikai irányzat okozta. Nem szabad elzárkózni a kormánnyal való gyakorlati tárgyalásoktól, ezt diktálja az alkalmazkodási politika. Jakabffy munkásságának teljes elismeréssel adózik, s indítványát elfogadásra ajánlja.

Szóló sohasem csinált titkot abból, hogy nincs meglegedve sem a vezetőség munkájával, sem a pártszervezéssel, mert a párt vezetősége még mindig nem találta útját annak a sokszor hangoztatott elvnek, hogy minden arra való erőt be kell venni a pártéletbe, a közös munkába.

Pál Gábor dr., bárha meg van győződve J. E.⁴³ legtisztább szándékáról, nem tartja feleslegesnek a véleménymondás szabadságát, a kritikát, mert nem mindig *egy út*⁴⁴ a legjobb út. A most folyó vita világosan bizonyítja, hogy a hangoztatott egység nincs meg, a párt kebléből hangzanak el vádak, hogy nem képviseli az egyetemes magyarságot. Nem akarja csorbítani a sajtó szabadságát, de érezze kötelességének, hogy támogassa a pártot, és ne vezesse félre a dolgok mélyében nem látó nagyközönséget.

Nagy Jenő dr. és Nagy Károly felszólalása után Hajdú István dr. Jakabffy Elemér erejét a párt érdekében megmenteni és konzerválni akarván, Jakabffy Elemérnek a vita folyamán tanúsított mély politikai belátása és bölcs magatartása miatt visszavonja indítványát, és kéri Róth Hugó dr.-t is indítványa visszavonására, és e helyett a következő határozati javaslatot terjeszti elő: az Intézőbizottság a közvélemény felvilágosítása céljából megállapítja, hogy a Magyar Pártnak hivatalos lapja nincs. Ennélfogva a magyar nyelvű sajtóorgánumok közleményei közül csak azokkal azonosítja magát, melyeket a párt erre hivatott szervei által ad ki a közvélemény tájékoztatása céljából.

Kecskeméthy István dr. a pártnak a sajtóhoz való viszonyát fejtegetve, óva int a túlságos ingerenciától. Jakabffy Elemér eljárása nem helyteleníthető, mert csak üzenetet hozott. A passzivitást tartaná a leghelyesebbnek, de a jelenlegi és az elkövetkezendő magyar szenvedések a gyakorlati politika terére való lépést taná-

csolják. Javasolja, hogy küldessék ki tárgyaló bizottság, a tárgyalás befejeztéig halasztassék el a nagygyűlés.

Dr. gr. Bethlen György: helyteleníti dr. Jakabffy Elemér alelnök és társai akcióját. Tătărescu miniszter újabb nyilatkozata lényegileg megismétlése a múltkorinak, melyet a párt egyhangúlag visszautasított. Vezetőket kíván reá oktrojálni, amihez segítséget nem nyújthat a párt annál kevésbé, mert eredményt a liberális kormányral való tárgyalásoktól, az összes felszólalók egybehangzó megállapítása szerint annak eddigi politikája után amúgy sem lehet remélni. Dr. Jakabffy Elemér nyílt levele minden kommentálás nélkül foglalja magában a miniszter újabb közlését, s így azt a látszatot kelti, minthogyha helyeselné azt.

Figyelmeztet arra, hogy a párt egy részének, mégpedig kisebbségének magatartása mellett a párt egysége csak úgy lenne a jövőben fenntartható, ha a túlnyomó többség saját lelkiismerete, meggyőződése ellen cselekednék, amit becsületes emberektől kívánni nem lehet. A párt kisebbségének a véleménye szabadságáról kifejtett nézete anarchiára vezetne.

Dr. Berkes Salamon sajnálattal tapasztalja, hogy a mai ülésen olyan erős vádak hangzottak el, és olyan megbélyegző indítványok tétettek a bizottság egyes tagjai és a magyar sajtó egy része ellen, ami önkéntelenül olyan benyomásokat ébreszt, hogy nem is bizottsági ülés, hanem bűnügyi tárgyalás folyik.

Az ügy érdekében nem kíván hozzászólni, hiszen az minden irányban már elegendőleg meg lett tárgyalva. Minthogy azonban meg van arról győződve, hogy úgy a megvádolt bizottsági tagok, mint a megvádolt sajtó a legtisztább törekvéssel a magyar kisebbségi érdeket vélte szolgálni; kéri, maradjanak továbbra is a szeretet hangja mellett, ne engedjék, hogy bárki is megbélyegezve távozzon az ülésről, ami a feltétlenül megőrzendő magyar egységnek csak ártalmára lehet.

Kéri azokat a bizottsági tagokat, kik ilyen megbélyegző indítványokat tettek, minden káros disszonancia kikerülése végett vonják azokat vissza.

Gr. Vass Béla az egységet hangoztató felszólalása után dr. Nagy János a Jakabffyt ért személyes támadásokat jogtalanoknak tartja, mert az orientálódás eszméje felvetődött az Intézőbizottságban. Jakabffy csak ennek szellemében cselekedett. Mi lesz a tárgyalások eredménye, nem tudni, de meg kell kezdeni, és ezért az ellentétek áthidalása céljából közvetítő indítvánnyal lép fel.

Jakabffy Elemér újabb felszólalásában célszerűnek találná, ha oda fejlődnének a dolgok, hogy egyes személyek helyett a Magyar Pártból kerülne ki egy bizottság, amely pártfogásába venné a magyarság ügyes-bajos dolgait.

10. Elnök 9 órakor egy órára felfüggeszti a gyűlést.

11. Elnök 10 órakor ismét megnyitja a gyűlést, és átadja a szót dr. Bernády Györgynek.

12. Bernády György dr. sajnálja, hogy a rendőri beavatkozással nyert nagy erkölcsi tőkét a további tárgyalással elvesztette a párt. Jakabffy Elemér akcióját illetően a következőkben szögezi le elvi álláspontját. A párt minden egyes számottevő tagjának joga van megbeszéléseket folytatni román államférfiakkal. De

Jakabffy Elemér két hibát követett el. Tătărescu konkrét vádat emelt egyes tagok ellen, s ő nem szögeztette le ezeket, s nem engedte, hogy a megvádoltak tisztázzák magukat e vádak alól, holott ez egyetemes magyar érdek. A nyilatkozat közzétételével kifelé azt a látszatot keltette, hogy félig-meddig magáévá tette a Tătărescu nyilatkozatában foglalt állításokat. Mindezekért azonban nem lehet Jakabffyt elítélni; az ügyet a tanulság levonásával le kell zárni. A kölcsönös kritika joga azonban meg van és meg is kell őrizni, de óvakodni kell az ülésen hallott beszédek tartalmától és hangjától. A sajtó is hibát követett el, mikor a bizottság elé tartozó dolgokat tárgyalván, az ellenfél kezébe fegyvert adott. A magyarság politikai helyzete változott, kisebbségbe került, s a követendő politikával és hivatásával a sajtónak tisztába kell lenni. A pártban minden politikai árnyalatú embernek bent kell lennie, de az ellentéteket benn kell elintézni, s a megállapodáshoz szorosan ragaszkodni. A magyarság kulturális, gazdasági, ipari fejlődése legyen a vezető szempont, s ha ebben az irányban nem igen eredményes az eddigi munkálkodás, nem a párt, nem a magyar nép hibája ez, a mostoha körülmények okozták. Végül a következő határozati javaslatot terjeszti elő:

Mondja ki az Intézőbizottság, hogy tudomásul veszi Tătărescu miniszternek a Magyar Párttal megindítandó tárgyalásokra vonatkozó hajlandóságát, kiküld már most egy öt tagú bizottságot, a brassói nagygyűlés megtartását egyelőre elhalasztja.

Róth Hugó Bernády György beszéde és határozati javaslata után visszavonja határozati javaslatát, és így dr. Nagy János⁴⁵ is.

Sándor József a d.-utáni vita folyamán hallott adatok után előbbi javaslatát oda módosítja, hogy az elnökség küldessék ki a tárgyalásra, s a brassói nagygyűlés tartassék meg.

Jakabffy Elemér dr. nyilatkozata közzétételének közelebbi körülményeire vonatkozólag elmondja, hogy az akkori napok izgalmas eseménytorlódása következtében fellépő kimerültség s fizikai momentumok játszottak közre, hogy Tătărescu részéről a nyilatkozat idő előtti megjelenését megakadályozza. A történetek után mindazonáltal reméli, hogy akár a Sándor József, akár a Bernády György indítványa kerül elfogadásra, az akció nem volt káros hatású.

Bernády György záró felszólalása után

*az Intézőbizottság egy szó ellenében elfogadja Bernády György határozati javaslatát és kimondja, hogy tudomásul veszi Tatarescu miniszternek a Magyar Párttal megindítandó tárgyalásokra való hajlandóságát, kiküldi az öttagú bizottságot, a brassói közgyűlés megtartását egyelőre elhalasztja.*⁴⁶

A bizottság tagjaiul, megválasztja dr. Bernády György elnöklete alatt Fülöpp Béla, dr. Zima Tibor, gr. Teleky Arctur és dr. Zágoni István intézőbizottsági tagokat, és megbízza őket, hogy haladéktalanul lépjenek érintkezésbe a miniszterrel, az egyházakat érdeklő ügyek tárgyalásánál vonják be az egyházi hatóságokat is, és a tárgyalásról tegyenek jelentést az Intézőbizottságnak.

13. Ügyvezető alelnök bejelenti a múltkori intézőbizottsági ülés határozatainak végrehajtására tett intézkedéseket.

Tudomásul szolgál.

14. Ügyvezető alelnök beszámol az ügyvitelről.

Tudomásul szolgál.

15. Ügyvezető alelnök igazgató helyettesítésében jelentést tesz a szervezési munkálatokról.

Tudomásul szolgál.

16. Intézőbizottság napirendre tűzi dr. Hajdú István előbb beterjesztett sajtóügyi határozati javaslatát.

Az Intézőbizottság a javaslatot ellenvélemény nélkül elfogadja.

17. Sándor József indítványára

az Intézőbizottság kimondja, hogy indítványok és javaslatok a bizottság ülésein jövőre a felszólalók által mindig írásban nyújtandók be.

Több tárgy nem lévén, elnök megköszönvén a tagok kitartó érdeklődését, az ülést berekeszti.

K. m. f.

Ugron s. k.

elnök

Miklós Vilmos s. k.

jegyző

Fasc. 1, fol. 35-51, gépelt tisztázat.